

زندگینامه دکتر «قنبر ابراهیمی»

مأده فرشتیان*

* - استادیار، بخش تحقیقات گیاه‌شناسی، مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران

در میان اندیشمندان و محققان حوزه منابع طبیعی و به‌ویژه «صنعت چوب و فراورده‌های مرکب چوبی»، نام پرافتخار اساتیدی چون دکتر «قنبر ابراهیمی» بسیار نمود می‌کند.

دکتر قنبر ابراهیمی در سال ۱۳۲۵ در روستای زیبای «سهری» از توابع بخش امام‌زاده عبدالله آمل دیده به جهان گشود. او فرزند قاسم ابراهیمی از نوادگان ابوالقاسم لر بود. اجدادش از صاحبان‌مناصب حکومت مازندران در عصر کریمخان زند بودند که با روی کار آمدن شاهان قاجار به روستای سهری در حومه آمل رفتند و به دامپروری و کشاورزی پرداختند. مادر محترم‌شان سرکار خانم خاور اسحاق، فرزند حاج ملاعلیقلی، مالک روستای سهری بود و نقش مهمی در تشویق ایشان داشت.

دکتر قنبر ابراهیمی در حین تدریس

دوران کودکی و نوجوانی

دکتر ابراهیمی، دوران کودکی و نوجوانی خود را در محیط روستایی گذراند. کوچ قشلاق و ییلاق و کار دامداری و زراعت در هوای خنک و مفرح، خاطرات از یادرفتگی ایشان است که بدان اشاره می‌کند، در دوران نوجوانی، اوقات فراغت خود را به شکار پرندگان و انجام کارهای فیزیکی، که پدر تعیین می‌کرد، گذراند. زندگی خانواده ایشان با چرخه‌های کشاورزی و دامداری همراه بود.

از لحاظ شرایط اجتماعی، ایشان در یک خانواده روستایی پرجمعیت (۴ دختر و ۴ پسر)، که با کشاورزی امرار معاش می‌کردند و از رفاه نسبی نسبت به خانواده‌های دیگر برخوردار بودند، بزرگ شدند.

تحصیلات رسمی

- دوران ابتدایی را در دبستان خرد روستای علی‌آباد تحصیل کرد.
- دوره اول متوسطه را در دبیرستان شریعت‌زاده گذراند.
- در دوره دوم متوسطه در دبیرستان پهلوی آمل مشغول به تحصیل بود.
- پس از اخذ دیپلم در سال ۱۳۴۵، به خدمت سربازی اعزام شد و به‌عنوان سرباز معلم خدمت کرد.
- در سال ۱۳۴۶ در دانشگاه تهران پذیرفته شد و با رتبه اول در رشته مهندسی منابع طبیعی فارغ‌التحصیل شد.
- در سال ۱۳۵۲ با استفاده از بورس وزارت علوم، به آمریکا اعزام شد و در دانشگاه میشیگان به تحصیل در رشته «علوم مهندسی فراورده‌های چوب» پرداخت و در خرداد ۱۳۵۸ موفق به اخذ مدرک دکترا شد و با وجود درخواست اساتید، در آمریکا نماند و به میهن بازگشت و به‌عنوان عضو هیئت علمی دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران استخدام شد.

کار در امور کشاورزی و کمک به خانواده در دوران دبستان و دبیرستان و کارآموزی در دوران دانشجویی مانند «عهده گرفتن امور مهندسی باغ ملی گیاه‌شناسی ایران»، که در حال احداث بود، از فعالیت‌های ضمن تحصیل ایشان به‌شمار می‌رود. دکتر ابراهیمی، آقای آشوری رئیس دبیرستان را از افرادی می‌دانست که در ایجاد انگیزه و اشتیاق وی به مطالعه علم و دانش، نقش ویژه‌ای داشت و بسیار علاقه‌مند بود تا وی پزشکی بخواند. از اساتید دیگر وی آقایان Behr و Suchsland بودند که تمایل بسیاری به ماندن ایشان در ایالت میشیگان آمریکا داشتند ولی ایشان برخلاف نظرات آنها، به بازگشت به میهن و خدمت به مملکت خویش علاقه‌مند بود.

فعالیت‌های حرفه‌ای و مشاغل و سمت‌های مورد تصدی وی

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه تهران از سال ۱۳۵۹
۲. عضو هیئت علمی گروه علوم و صنایع چوب و کاغذ دانشگاه تهران با مرتبه دانشیاری در سال ۱۳۶۸ و مرتبه استادی در سال ۱۳۷۶
۳. مدیر پروژه تحقیقاتی مشترک بین آمریکا و کانادا در دانشگاه ایالتی مینه‌سوتا در سال ۱۳۵۹
۴. مسئول امور مهندسی «باغ ملی گیاه‌شناسی ایران»

۵. مسئول آموزش دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران ۷۹-۱۳۷۸

۶. مسئول تحصیلات تکمیلی دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران ۸۰-۱۳۷۹

۷. همکاری با دانشگاه تربیت مدرس و دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

۸. تشکیل انجمن علمی «علوم و صنایع چوب و کاغذ ایران»

۹. تأسیس آزمایشگاه مکانیک چوب و کوره چوب‌خشک‌کنی در دانشگاه تهران

۱۰. سمت‌های علمی در ژورنال‌های معتبر بین‌المللی

۱۱. سمت‌های علمی و اجرایی در کنفرانس‌ها و همایش‌های علمی ملی و بین‌المللی

تأسیسات و مراکز علمی

وی در سال ۱۳۶۰ تلاش‌های خود را برای تشکیل انجمن علوم و صنایع چوب و کاغذ ایران شروع کرد و در سال ۱۳۸۴ این انجمن با همت هیئت مؤسس تشکیل شد. همچنین، آزمایشگاه مکانیک چوب و کوره چوب‌خشک‌کنی نیمه‌صنعتی در دانشگاه تهران، آزمایشگاه مکانیک چوب و کوره چوب‌خشک‌کنی تحقیقاتی نیمه‌صنعتی فنی صنایع چوب در سازمان جنگل‌ها، آزمایشگاه مکانیک چوب در مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع و کوره چوب‌خشک‌کنی نیمه‌صنعتی در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان به همت ایشان تأسیس شد. در ادامه، ایشان همین کوره را در دانشکده منابع طبیعی و علوم دریایی دانشگاه تربیت مدرس احداث و راه‌اندازی کرد.

همکاری‌های بین‌المللی

- عضو انجمن محققان فراورده‌های جنگل آمریکا و کانادا
- عضو انجمن مکانیک چوب اروپا
- همکاری پژوهشی با دانشگاه‌های پلی‌تکنیک لوزان سوئیس و گرنوبل فرانسه

فعالیت‌های آموزشی

دکتر ابراهیمی در مقاطع مختلف تحصیلی دروس متعددی را تدریس کرده‌اند، از جمله:

در مقطع کارشناسی: استاتیک، مقاومت مصالح، مکانیک چوب، طراحی سازه‌های سازه‌های چوبی (۱)، کنترل کیفیت تولیدات صنعتی در مقطع کارشناسی ارشد: روش‌های تجربی برای مهندسان، مکانیک چوب (۲)، طراحی سازه (۲)

در مقطع دکتری: تنش و کرنش در درختان، فناوری پایه

دستاوردهای پژوهشی

- توسعه فناوری‌های بومی چوب‌خشک‌کنی
- مطالعات نانوکریستال سلولز
- جایگزینی چوب‌های وارداتی در بخش‌هایی از سازه‌های شناورهای چوبی در سواحل جنوب کشور
- تدوین اندازه‌های اسمی استاندارد ملی مقطوعات ماسیو چوب با

دهه ۱۳۷۰ بود و به این مناسبت از وزارت ارشاد جایزه و لوح تقدیر دریافت کرد.

- دکتر ابراهیمی در هفته پژوهش سال ۱۳۸۶، جایزه و لوح تقدیر پژوهشگر نمونه را دریافت کرده است.

- شان درجه یک پژوهش را نیز از دانشگاه تهران در سال ۱۳۹۴ کسب کرده است.

تألیفات

دکتر قنبر ابراهیمی در طول دوران پربار علمی و پژوهشی خود، که بیش از ۵۰ سال به طول انجامید، دستاوردهای ماندگاری را در حوزه علوم و صنایع چوب از خود به جای گذاشتند. ایشان با تلاش مستمر و خستگی‌ناپذیر موفق شدند، ۲۹ عنوان کتاب ارزشمند در زمینه تخصصی خود تألیف و ترجمه کنند که شامل کتب مرجع دانشگاهی، کتاب‌های تخصصی و کاربردی در حوزه مهندسی چوب می‌شود. این آثار که برخی از آنها به‌عنوان منابع درسی معتبر در دانشگاه‌های کشور تدریس می‌شوند، گنجینه‌ای ارزشمند برای جامعه علمی ایران محسوب می‌شوند که در ادامه به چند مورد از آنها اشاره خواهد شد. طراحی مبلمان (۱۴۰۰)، پنل لایه‌های درزشده چوب با میخ (۱۴۰۰)، راهنمای چوب لایه‌های متقاطع (۱۳۹۸)، راهکارهای حفاظت ساختمان‌ها و اجزای چوبی در مقابل حملات موربانه‌های زیرزمینی (۱۳۹۷)، آزمون غیرمخرب ارزیابی چوب (۱۳۹۶)، ساختار چوب و ویژگی‌های آن (۱۳۹۳)، واکنش و همکشیده شدن چوب، فناوری کاربردی پایه در مصنوعات چندسازه‌ای چوب (۱۳۹۴)، چندسازه چوب و پلاستیک (۱۳۸۹)، طراحی مهندسی سازه‌های چوب (۱۳۸۸)، طراحی مهندسی سازه مبلمان (۱۳۸۶)، مکانیک چوب و فراورده‌های مرکب آن (۱۳۹۹).

ایشان ۱۱۱ مقاله در نشریات داخلی و بین‌المللی منتشر کرده‌اند که بیشتر بر موضوعات «صنوبر»، «تخته چندلا» و «خواص مکانیکی چوب و فراورده‌های مرکب» متمرکز است.

همکاری دفتر فنی صنایع چوب سازمان جنگل‌ها و مراتع

- تهیه و اجرای طرح اندازه‌گیری خواص مهم مهندسی و فیزیکی چوب گونه‌های بومی ایران

- تهیه و اجرای طرح بررسی ضایعات روند بهره‌برداری و تبدیل چوب در صنایع تولید مصنوعات ماسیو چوب (ایران)

- مقاوم‌سازی سازه‌های چوبی در برابر زلزله

- تدوین استانداردهای ملی برای فراورده‌های چوبی

فعالیت‌های ترویجی

بیشتر فعالیت ایشان در زمینه برگزاری دوره‌های آموزشی برای صنعتگران و آموزش روش‌های صحیح فراوری و نگهداری چوب و همکاری در تدوین استانداردهای کیفیت محصولات چوبی بود.

شاگردان و تربیت نیروی انسانی

راهنمایی بیش از ۲۰ رساله دکتری، راهنمایی بیش از ۳۰ پایان‌نامه کارشناسی ارشد و تربیت نسل‌های متعددی از متخصصان صنعت چوب کشور از فعالیت‌های ایشان است.

نشان‌ها و جوایز اهداشده

- دکتر ابراهیمی دوره تحصیلات دبستان و دبیرستان (تا سیکل دوم) را با احراز رتبه اول طی کرده که با تشویق کتبی و جایزه همراه بوده است.

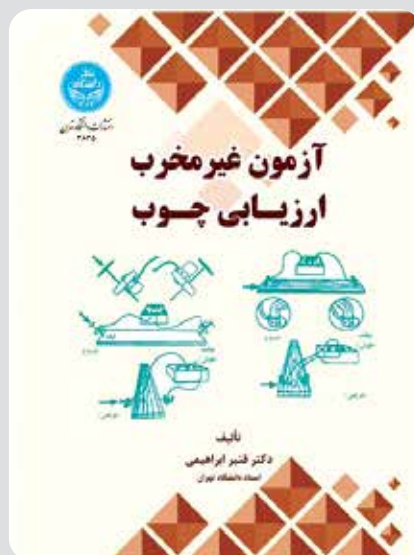
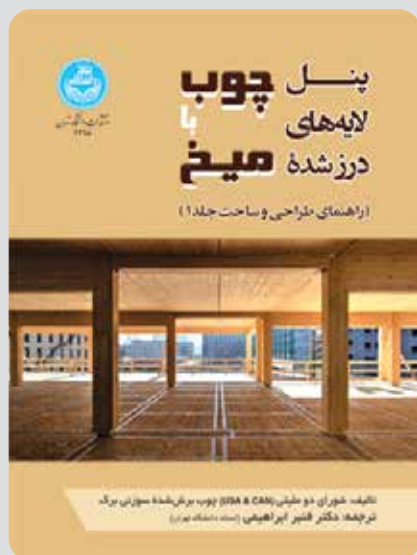
- در دوران تحصیلات دانشگاهی در ایران، همه‌ساله رتبه اول بود و بورس صاحبان صنایع یا دانشگاه تهران به وی تعلق می‌گرفت.

- در مهر ماه ۱۳۵۱، مدال رتبه اول مهندسی منابع طبیعی را دریافت کرد.

- دکتر ابراهیمی برای شش کتاب از کتاب‌های خود، که کتاب‌های برگزیده و منتخب دانشگاهی بودند، لوح تقدیر دریافت کرد.

- کتاب «تنش و کرنش رشد در درختان»، در جمع کتاب‌های ممتاز

شکل ۱- برخی کتاب‌های منتشر شده توسط دکتر قنبر ابراهیمی

چوبی» است که بر آموزش و توسعه این علم، تأثیر بسزایی داشته است. روند اندازه‌گیری خواص مهندسی این فراورده‌های صنعتی و گردآوری استانداردهای مربوطه با دقت عمل بالا، یکی از دستاوردهای این دانشمند وطن است.

ایشان بر این باورند که «توسعه صنعت چوب نیازمند استانداردسازی علمی است، بهینه‌سازی مصرف منابع چوبی ضروری است و پژوهش‌های کاربردی باید در خدمت صنعت قرار گیرند و استفاده از پتانسیل‌های بومی در اولویت باشد.» ایشان معتقد است «چنانچه امور تولید، کنترل کیفیت و مصرف فراورده‌های چوب، کاغذ و سلولزی دارای توجیه علمی و اقتصادی نباشد، بازدهی آن نیز معقول، ممکن و به نفع سرمایه ملی نخواهد بود.»

همچنین وی با وجود فرصت‌های شغلی در خارج از کشور، همواره خدمت به ایران را در اولویت قرار دادند و نقش بی‌بدیلی را در توسعه علوم و صنایع چوب کشور ایفا کردند. علاوه بر این، مسئولیت اجرای ۲۶ طرح تحقیقاتی ملی و دانشگاهی را برعهده داشته‌اند که این طرح‌ها با همکاری مراکز علمی معتبر، سازمان‌های پژوهشی و صنایع مرتبط انجام شده است. این طرح‌های کاربردی، که بسیاری از آنها منجر به حل مشکلات صنعتی کشور شده‌اند، طیف وسیعی از موضوعات را شامل «بهینه‌سازی فرایندهای تولید»، «توسعه فناوری‌های نوین در صنایع چوب» و «ارائه راهکارهای علمی برای چالش‌های این صنعت» در برمی‌گیرند. نتایج این تحقیقات، علاوه بر انتشار در مجلات علمی، در قالب گزارش‌های فنی به صنایع مربوطه ارائه شده و مبنای

یافته‌های علمی ایشان درمورد درختان صنوبر تبریزی و صنوبر کبوده اینگونه بود که:

صنوبر تبریزی (*Populus niger var. Italica*)، گونه‌ای سریع‌الرشد و مقاوم به سرما و خشکی و مناسب مناطق سردسیر آذربایجان است و در طول ۶ تا ۱۰ سال به بلوغ می‌رسد و کارایی آن در صنایع میلمان، کاغذسازی و تخته‌های فشرده است.

صنوبر کبوده (*Populus alba*)، برای تولید بیوماس و چوب صنعتی در کوتاه‌مدت در اراضی رسوبی زاگرس و کنار رودخانه‌ها، کارایی فراوان دارد و با تراکم کاشت ۰/۵ در ۰/۵ متر، عملکرد ۷۳۵ تن در هکتار می‌دهد.

سایر فعالیت‌ها و برنامه‌های روزمره

ایشان، در کنار تدریس به مطالعه، تحقیق و تألیف آثاری پیرامون اندازه‌گیری خواص مکانیکی چوب گز پرداخته است. درختچه‌های گز (*Tamarix spp.*)، پتانسیل بالایی برای استفاده در صنعت چوب، داروسازی و محیط‌زیست دارند و به دلیل مقاومت بسیار بالا به گرما و خشکی، گزینه بسیار خوبی برای تولید در اراضی خشک و بیابانی کشور هستند، همچنین کاشت آنها برای تثبیت شن‌های روان بسیار توصیه شده است.

دیدگاه‌های علمی

دکتر ابراهیمی ازجمله متخصصان در زمینه «مهندسی فراورده‌های

شکل ۲- تصاویری از فعالیت‌های مهم دکتر قنبر ابراهیمی در مجامع علمی و صنعتی کشور

بسیاری از تصمیم‌گیری‌های کلان در این حوزه قرار گرفته‌اند.

جمع‌بندی

استاد ابراهیمی، با درختان و جنگل‌ها رابطه ناگسستنی دارند و به آنها عشق می‌ورزند، خواسته ایشان حفظ جنگل‌ها برای نسل‌های آینده است. ایشان با درایت روزافزون‌شان، خواستار توسعه پایدار و ایجاد راهکارهای سودمند و کارآمد برای حفظ این ذخایر ملی ارزشمند است.

آثار علمی بی‌بدیل ایشان، که قدرت دانش او را بیان می‌کنند، میراث گران‌بهایی را از این مرد نیک، برای اعصار و آیندگان به جای خواهد گذاشت. وی دانشجویان و اساتید برجسته‌ای را برای دنیای علم تربیت کرده است تا به‌عنوان راهرو و میراث‌دار این گنج عظیم، در دانشگاه‌ها، مؤسسات، مراکز تولیدی کشور خدمت کنند و در این راه حتی از جان خویش دریغ نکنند. بی‌شک نام بلندآوازه چنین مردانی در جبهه علم و فرهنگ و سازندگی میهنمان ایران، در کالبد علوم منابع طبیعی ایران خواهد درخشید. آرزوی صحت و سلامتی برای این شخصیت علمی و برجسته کشور داریم.

ادامه شکل ۲- تصاویری از فعالیت‌های مهم دکتر قنبر ابراهیمی در مجامع علمی و صنعتی کشور